

torej le laške, oziroma slovenske, proglasi obvezni ali ne? Seveda so gospodje učitelji pod vodstvom raznih Stolzev in podobnih kulturtrgerjev našli § 45. državnega šolskega zakona, ki daje okrajnim učiteljskim konferencam pravico, posvetovati se o predmetih, ki se tičejo ljudskega šolstva, o učnih metodah itd., ki pa taki korporaciji nikakor ne daje pravice, soditi o uvedbi kakšnega posebnega učnega predmeta. Za tako uvedbo sta odločilna §§ 8. in 6. državnega šolskega zakona, ki določata, da (§ 4) učne načrte in notranjo uredbo ljudskih šol ustanavlja naučni minister in (§ 6) da o učnem jeziku in o pouku v kakem drugem deželnem jeziku odloča v sprotazumu z vzdrževalcem šole deželna šolska oblast. Gospodje nemški učitelji v Trstu so se torej malo urezali, ko so kratko »sklenili«, da so proti uvedbi obligatnega pouka v laščini in slovenščini; še bolj pa se je urezala vlada, ki je tem gospodom predložila to vprašanje v razsojso. Zdi se nam, da pri nas nekateri ljudje v državnih uradih ne znajo — šteti. Paragraf državnega šolskega zakona govori o pouku drugega deželnega jezika (zweite Landessprache), torej mora pred tem biti pouk v prvem deželnem jeziku, t. j. v materinščini dotičnih otrok.

Na teh šolah pa se sploh deželni jeziki doslej niso resno poučevali, torej se ni dalo govoriti o prvem deželnem kot učnem jeziku, ker je ta v deželi tuj jezik. Če bi se torej hoteli pri teh razmerah sklicevati na zakon, bi morali vsoto stvar lepo obrniti, t. j. nemščino postaviti na drugo mesto, laščino in slovenščino pa uvesti kot učna jezika. Torej gospodje, nikar se ne sklicujte na zakon, da vam ne zmanjka tal! Vzemimo lepo stvar de facto ter recimo: ker je že učni jezik teh šol nezakonit, je pač upravičeno, da se materinščina 64,79 odstotkov učencev te šole učijo obvezno za te učence, če tudi zagrešimo s tem formalen prestop kakšnega nevažnega paragrafa; saj so se Nemci le z zlorabo raznih paragrafov vzdržali dosej na vrhu v Avstriji!

Nas seveda jezica in razburjenje nemških učiteljev ne spravljajo iz ravnotežja, ker vemo, odkod je vse to razburjenje. Je pač tu igra za ljubi kruhek, in v takem slučaju tudi nemški pedagogi pozabljajo naukov svojih priznanih velmož na pedagoškem torišču. A stvar je tako naravna, kakor vsakdanji solnčni izhod, in le kaže, da proti naravi ni možno dolgo vzdržati. Nemške šole so pri nas umetne cvetke, ki jim sicer slovanski jug doslej ni škodoval, a kaže se, da to ne bo dalje trajalo.

Pričakujemo, da pojde vlada preko »sklepov« nemških učiteljev na dnevni red ter v najkrajšem času uredi vsaj deloma te zdaj kričeče razmere na svojih šolah v Trstu. Ako uredi to res tako, kakor je nakanila, in ako odredi, da se bodo na te šole sprejemali vsi otroci, ki se pri-glašajo, brez ozira na to, če so njih starši I. Nemci, ali 2. v državni službi, ali 3., če je že kak otrok iz iste družine tam — mimogrede rečeno, prav čudni pogoji za sprejem otrok, če je le zdrav — ter ako poskrbi, da bo pouk v deželnih jezikih kakor tudi ves drugi poverjen učiteljstvu, ki popolnoma odgovarja zahtevam te javne službe, potem bo morda še za nekaj časa možno slovensko mladino šolati na sedanjih tržaških srednjih šolah; če pa ne stori tega, potem pa se zna zgoditi, da se v Trstu kmalu pokažejo razmere števil, ki so znane iz goriške gimnazije. Potem pa bo lahko treba ne le obligatnih ur za slovenščino, ampak slovenskih srednjih šol in ne bo le trda predla nemškimi ljudskimi učiteljem za službe v Trstu, ampak tudi nemškimi profesorjem.

trdnjavi iz žejle, da jo osvoji. Ko je videl to bataljon lešjanski, evo, šli so tudi ti v boj.

Junaki so hoteli preko noči dobiti v svoje roke utrdbo. Ali s pomočjo reflektorjev so jih opazili s turških motorjev na Skadrskem jezeru in tako se je zgodilo, da so začeli streljati na Črnogorce s 3 strani z utrdb, s Taraboša in z motorjev. Iz prve turške utrdbe niso hoteli takoj streljati na nje, marveč so počakali, da so se približali, potem pa so streljali Turki na nje iz mitraljez, kar se je dalo. Črnogorci so padali kot snopje. Črnogorci pa hajd krepko kvišču na utrdbo. In vzeli so jo, pognali Turke, ali nad to utrdbo je bila druga in zopet so bili pod turškim ognjem. Da se niso umaknili, do zadnjega bi bili postreljeni. Tako žene Črnogorce v boj navdušenje in srčna želja, ostreši se Turka enkrat za vselej.

Po bolnišnicah ležijo hrabri črnogorski ranjenci. Dr. Martinović, upravitelj bolnišnic v Podgorici in Cetinju, je povedal vojnim poročevalcem, da je bilo pred dnevi prinesenih v Podgorico med ranjenci kakih deset mož, starih po 75 let. Niso mogli ostati doma, marveč vzeli so puške in hajd v boj na dušmanina.

Dopis iz Šmihela nad Pli-berkom na Koroškem.

V nedeljo, dne 6. oktobra, po prvi sv. maši smo imeli pri nas — politični shod. Počastila sta nas naš nadvse ljubeznjivi g. dr. Rožič in pa g. dr. Brejc, ki se čutita poklicana, da rešita tožni Korotan in z njim ves slovenski narod.

Torej politični shod je bil v Šmihelu. Navadno se mislo menili za gospode iz Celovca. Ker so pa bila to pot izvajanja imencvanih dveh gospodov doktorjev jako »politiška« v vsakem oziru, hočemo tudi mi nekaj pripomniti.

Prišla sta poročat o žalostnih razmerah v deželnem in državnem zboru, in dr. Rožič posebe o važnih gospodarskih vprašanjih sedanjega časa.

Pričakovati je bilo, da podasta našemu ljudstvu resnično, poučno in potrebno sliko zadnjih pojavov v deželnem in državnem zboru. Žalibog pa sta le izkušala oprati zavozeno politiko svoje stranke s tem, da sta izlila ves svoj žolč nad koroškimi učiteljstvom, ki bo po njihju mnenju in zatrjevanju, vkljub lenuharijnju in nedelavnosti vleklo za poldrugi milijon plače več, da si je itak že prav dobro plačano, pa še mima in ne bo imelo nikdar dovolj; podobno da je oni vrsti dinnarjev, ki le lenuharijo, ki nič ne delajo; za to pa dobi to učiteljstvo nekako v odliko še izdatno povišano plačo, namesto da bi bilo — po kranjskem vzorcu — prvo za hlapič itd. — Res ganljive in izrazite besede o koroškem učiteljstvu, brez vsake izjeme in razlike.

Vemo, bistroumni g. dr. Rožič, da ste komaj čakali dneva, ko pokažete vso svojo razumnost in učenost; a le prekmalu vam je zmanjkalo teh lepih lastnosti in posegli ste po zavijanju in grdihi nerensnicah. Evo jih: »Kmetje boste plačevali za 15 odstotkov deželnih doklad več; učitelji so jih vam kmetom vzeli iz žepa; poldrugi milijon so vam vzeli, da ne rečem — ukradli«. In kaj je resnica? Res, ubogi učitelji koroški imajo obljubljenih dvestotisoč kron za povišanje učiteljskih plač, ali nimajo jih še in Bog vedi, če jih dobijo!

Vi pa iz teh borih 200.000 kron napravljate poldrugi milijon. Kar za en milijon in tristo tisoč kron ste se — zmotili, oziroma preračunali na zvišanje dež. doklad za 12 do 13 odstotkov!

Kdo pa potem požre ostalo. Kaj, ko bi bili natančneje povedali, kdo rabi onih 1 milijon tristo tisoč kron. Toda Vi sami veste, kako je treba zasukati, kaka mora biti taktika — nesebičnežev!

Ne da bi se zmenili za Vaju in Vajina izvajanja, tudi ne za Bogu nedopadljiva zavijanja in preobračanja, ko bi ne bila prihitela s svojimi govori v popolnoma slovenski kraj, v Šmihel n. P.; narobe: še ploskali in čestitali bi Vama bili, ko bi se bila v kakem narodno ogroženem kraju spravila na nemškutarsko-okuženo učiteljstvo, ki mu je v resnici pred vsem za rene gatsko-agitacijsko delo in zabavljanje pri vinu. Če pa hočeta tukaj v Šmihelu s takimi sredstvi podpihovati ljudstvo proti učiteljstvu, potem dobiva stvar drugo lice.

Vprašamo samo, gospoda: ali je umestno, ruvati med mirnimi slov. prebivalci v slov. kraju? Ali ne poznata važnejšega narodnega dela, nego da v popolnoma slovenski občini, ki v procentnem razmerju producira največ slov. učiteljev, hujskata ljudstvo proti domačemu učiteljstvu, proti šolstvu! Zapomnita si! Naše ljudstvo misli v prvi vrsti na svoje učitelje v občini in okolici (ako se jih izrečno ne izvzemlje, česar pa vidva nista storila, ampak sta imenovala učitelje splošno) in potem šele, če še sploh dalje misli

Med ranjenci v Podgorici leži starec, ki je šel v boj s svojimi 4 sinovi; dva sta mrtva, en težko ranjen, en se še bori. Ko je prišla črnogorska kraljica v bolnišnico, je stopila tudi k postelji tega starca ter mu rekla: »Ali hočeš, da pošljemo domov tvojega najmlajšega sina?« Starec je odgovoril: »Rajši naj me tukaj na mestu sasekajo, kot da bi doživel tako sramoto!«

V boju je videl oče, da mu je sin v nevarnosti, skočil je bliže in ga branil. Sin pad: ranjen v nogo, oče pa, da reši sina, ga je pokril s svojim telesom pred kroglijami, ki so žvižgale okolo njega. Nekoliko trenutkov potem so potegnili ranjenega sina izpod mrtvega očeta.

Večina ranjencev ima rane od šrapnelov in mitraljez, rane, iz pušk zadane, so povečini lažje.

Gospodje in gospe iz Cetinja pridno strežijo bolnikom, pogostoma pa sta med ranjenci v tej in oni bolnišnici kralj in kraljica. Kralj Nikita hodi od postelje do postelje, tolaži in govori srčne besede. Ranjenec umira, kralj Nikita dvigne njegovo glavo, in v rokah svojega kralja umrje črnogorski junak, Solza kralja porosi čelo mrtveca...

— na učiteje tujih krajev, katerih ne pozna in ki sploh ne obstojajo zanje. Ali imenujeta to narodno probujo, če s svojim nepremišljenim krikom četico manj vnetih učiteljev popolnoma odtezata koroškimi Slovincem?!

Angela miru in sprave, ki sta sejala sovražstvo in prepir in ki prezirata gotove poštene in pametne ljudi, bodita uverjena, da sta si sama kriva, če se Vajine vrste ne bodo gostile v oni meri, kakor si želita, zakaj:

Kdor le podira, se ga ne bojimo, še manj pa ga častimo!
Le kdor ustvarja, zida, junak je tak kaj prida.

Koroško narodno učiteljstvo! Stoj na straži za svoje stanovske in narodne pravice! Zapomni si, da te mož, ki te bo kdaj rabil, ne uvažuje, da si le potreben privesek na slov. narodnem koroškem okostju!

Iz naše organizacije.

Krošnj ko.

Prijateljski sestanek učiteljstva Radovljiškega okraja se vrši dne 19. t. m. ob 3. uri popoldne na Boh. Beli in sicer v gostilni »Roterjevi«. Posebnih vabil se ne bo pošiljalo. Ker se je zadnji sestanek dne 4. oktobra t. l. v Lescah tako izredno dobro obnesel — nad vse zanimiv je bil dvoboj »Tumlirz-Schreiner« — upamo, da se tudi dne 19. t. m. snidemo v dostojnem številu. Na snidenje. Predsedstvo.

Štajersko

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je imela v nedeljo, 27. oktobra v Celju odborovo sejo, pri kateri se je razpravljalo o Lehrerbundovi seji od meseca septembra, o napadih nekaterih nemšč. tovarišev na slovensko učiteljstvo, o knjižnici mariborskih učiteljskih ter o sestankih učiteljstva z učiteljskimi mariborskih učiteljskih. — Odborniki Lehrerbunda so podali natančno sliko o poteku v Gradcu vršene se Lehrerbundove seje. Pojasnili so tam stališče slovenskega učiteljstva v zadevi regulacije plač ter dokazali nem. tovarišem, da so neopravičeni napadi na Zvezo, češ, da nič ne stori v dosego izboljšanja učiteljskih plač. Prišlo je z nekaterimi prenapetimi nem. tovariši do prav ostrih debat, splošno pa je bilo opaziti, da so le redki nem. tovariši za razbitje Lehrerbunda. Ker so naši odborniki obljubili vpslati material, ki bo dokazal delovanje Zveze, se ta pri tej seji sestavi ter pošlje Lehrerbundu s prošnjo, da potrebo objavi tudi v Päd. Zeitschrift. Poleg tega še je odposlala Zveza sledečo izjavo:

1. Uravnava učiteljskih plač je zadeva Lehrerbunda, ne pa posameznih učiteljskih zvez.

2. Obe zvezi sta prirejani članici Lehrerbunda ter se nimata kot taki druga druge nadzorovati.

3. Splošna beda štaj. učiteljstva je gospodarskega značaja, torej se more le z gospodarskimi sredstvi ublažiti, ozir. odpraviti.

4. Z izrazi, kakršnih se poslužuje dopisnik v št. 19. Päd. Zeitschrift (pol. Häscherln, Streber, Diätenschinder itd.) ne bomo odvzeli moči močnejšim in tudi ne pridobili prijateljev. Tako izražanje nasprčuje resnosti o pospešitvi regulacije naših plač ter tudi ne krepki temeljitev skupnih šolskih in učiteljskih stremljenj v Lehrerbundu.

5. Zveza slov. učit. in učiteljic smatra predbacivanje, češ da ni delovala za pospeševanje regulacije uč. plač, kot popolnoma neosnovana, ker slone na predsedkih in nepoznanju razmer na Spodnjem Štajerskem.

Po Verbandu, ne po Lehrerbundu, uvedeni akciji izstopa iz društev se Zveza ni mogla priklopiti, ker smatra vse slovensko učiteljstvo to akcijo kot zavor pri pospeševanju naših teženj. (Slovensko učiteljstvo bi storilo z izstopom iz naprednih društev največjo uslugo svojim sovražnikom.)

Glede knjižnice mariborskih učiteljskih, ki jo je prevzela Zveza v svojo last, ukrene potrebno tov. Požegar, kateri se obrne tudi do ravnateljv mariborskih učiteljskih v zadevi sestankov z učiteljskimi.

Društvom, kakor tudi posameznim članom priporoča odbor poslovanje potom Zveze.

Ker nikakor ne smemo pozabiti na borbo za izboljšanje našega gnotnega položaja ter je potreben za vsako vojsko denar, zato se naj posamezna okrajna učiteljska društva posvetujejo pri svojih zborovanjih o predlogu glede ustanovitve »Obrambnega sklada«, h kateremu vsak učitelj bi prispeval določeno vsoto ter javijo tozadevno sklepe vodstvu Zveze.

Glede velikega manifest, zborovanja prepušča Zveza odločitev Lehrerbundu, kateri bo gotovo potrebno ukrenil; drži-

mo se strogo discipline ter nastopajmo edino v boju za uravnava naših plač.

»Savinjsko učiteljsko društvo« zboruje v torek, dne 19. t. m., ob 2 uri popoldne na Gomilskem. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanja tov. Pečarja. 4. Slučajnosti. — Ker se je izrazila vsestranska želja po pevskem zboru, se bo torej poizkusilo z moškimi zborom. Pevska vaja se vrši pred zborovanjem in naj se pripravijo tov. pevci za sledeče zbere: Mohorjeva pesmarica I. del: št. 15 ter Moh. pes. II. del: šte. 3 in 24.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj ima v nedeljo, 17. (ne 10.) nov. ob pol 11. uri popoldne na Vidmu svoje redno zborovanje, ki se vrši po sledečem dnevnem redu: 1. Odborenje zapisnika. 2. Dopisi in raznoterosti. 3. Zborovalna poročila. 4. Spomini ob društveni štiridesetletnici. Pričakujemo prav obilne udeležbe. Odbor.

Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v torek, dne 19. t. m., ob 10. uri popoldne v okoliški šoli v Celju z nastopnim dnevnim redom. 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. Vprašalna skrinjica. 4. Učna slika iz telovadbe; nadaljuje voditelj tov. Jul. Sevnik. 5. Slučajnosti. — Ta dan bodi posvečen tovarišem in tovarišicam! Tega načela se držite vsi! Tako Vas prosi društveni predsednik Franc Brinar.

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo 17. oktobra v Gomilskem. Po prečitaju dopisov je predavala tovarišica gospa B. Jašketova o »Ženi in javnosti«, nakar se je razvila zanimiva debata. V tej se je sklenilo »Zvezi štaj. slovenskih učiteljev in učiteljic« poslati resolucijo, da sklepa o eventualni ustanovitvi društva učiteljev na Sp. Štajerskem, ki pa morajo biti obenem včlanjene v kakšnem okrajnem društvu. — Predavanje tovariša Pečarja »Bridek je naš stan in napravljamo si ga še bridkejšega« se preloži na prihodnje zborovanje, ki se vrši 19. novembra v Gomilskem. — Obžalovanja vredno je dejstvo, da se nekateri tovariši in tovarišice ne udeležujejo zborovanj! Pustimo osebnosti, s katerimi nima društvo prav nič opraviti, na stran in zavedajmo se dejstva, da je vsakega člana moralna dolžnost udeleževati se društvenih zborovanj.

Književnost in umetnost.

»Zvonček« objavlja v letošnji 11. številki to-lepo in bogato vsebino: 1. Cvetko Gorjančev: Šolarske pesmi: Šolarčkova želja, Odhod, V šolo, V šoli, Ob dežju, Jurček bere, 2. Listopad, Vinjeta, 3. Cvetko Gorjančev: Buče, 4. Fr. Rojec: Na potu, Pesem, 5. Zager Rafael: Pes in mačka, 6. Ivo Trošt: »Te pa, te« (s podobno), 7. H.: Tvorniški pav, 8. Jos. Šest: Jesenska pesem, 9. Lad. O.: Tuja telesa v očeh, 10. Tone Rakovčan: Ah, samo spomin, Pesem, 11. Podoba, 12. Lad. O.: Vojna na Balkanu s podobami, 13. Jos. Šest: Radovednost, 14. Ivo Trošt: Leseni Jakob, 15. Spomin na dobo cvetja, Podoba, 16. Tone Rakovčan: O očeh in ključku, Pesem, 17. Mica Kepa: Mlinar Saša, Pesem, 18. Pouk in zabava: Marko Plešivčnik: Besedna naloga. — Rešitev in rešilci. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Politiški pregled.

* Balkanska Zveza ima na bojišču 166.000 mož več, nego je bilo pogodbeno določeno.

* Komisija za reformo naše uprave, obstoji že več časa, a slišalo se ni še nič, da bi bila res kaj preuredila. Edino njeno delo obstoja v sklicevanju sej. Štajerski poslanec vitez Pantz je bil povabljen k seji, ki jo ima ta komisija dne 11. nov. Pantz je pa povabilo odklonil, češ, da se ne mara udeležiti te seje, ker vidi, da vlada s to komisijo ne misli v resnici napraviti potrebnih reform, ampak hoče le ljudstvo slepiti. Preureditev v naši upravi in uradih je v resnici potrebna, a na ta način se ne bo doseglo nič. Vršijo se le komisije, sadu pa ni nobenega.

* Krošnjarstvo. Trgovski minister je predložil poslanski zbornici na Dunaju zakonski načrt o krošnjarstvu Po tem načrtu se krošnjarstvo na novo uredi; krošnjarstvo je v ozki zvezi z domačo industrijo, to se upoštevi v novem načrtu.

* Jadranska razstava na Dunaju. V Trstu se pridno vršijo posvetovanja, kaj in kako naj bo razstavljeno vse, kar zadeva tržaško luko. V ponedeljek je bilo tako posvetovanje v trgovskem muzeju. Na Dunaju je bila dne 5. novembra glavna seja za konstituiranje odbora.

* V Carigradu se je bati revolucije. Ljudska nevolja je vedno bolj naperjena